
ÖTÜKEN

TÜRK KÜLTÜR COĞRAFYASI

-Halk Bilimi ve Edebiyat Araştırmaları-

Bayram Durbilmez

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1435
KÜLTÜR SERİSİ: 836

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-839-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Çalık

Kapak Tasarımı:

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Karakış Basım

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika Numarası: 12531 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2019

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ;Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Taşpınar köyünde doğdu (1968). İlk ve ortaokulu Sorgun'da, liseyi Yozgat'ta, yükseköğrenimini ERÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. 1991'de Araştırma Görevlisi, 1999'da Öğretim Görevlisi, 2009'da Yardımcı Doçent, 2010'da Doçent, 2018'de Profesör oldu. Hâlen Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın desteğiyle Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de bulunan Azerbaycan Nazırlar Kabinenti Halk Tasarrufatını İdare Etme Enstitüsü'nde (1993-1994) ve Ahmet Yesevi Vakfı'nın desteğiyle Kazakistan'ın Türkistan, Kentav ve Çimkent şehirlerinde bulunan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk- Kazak Üniversitesi'nde (1999- 2000) konuk öğretim üyesi olarak çalıştı.

Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, KKTC, Tataristan / Rusya, Yakutistan / Rusya, Altay Cumhuriyeti / Rusya, Kırım / Ukrayna, Romanya, Almanya, Polonya, Sırbistan, Karadağ, Rusya, Gürcistan, İran, Suriye gibi pek çok ülkede de araştırmalar, incelemeler yaptı. Yurt içinde ve yurt dışında 100'den fazla 'bilimsel' makalesi yayımlandı. Yurt içinde ve değişik ülkelerde yapılan millî ve milletlerarası kongrelerde 100'e yakın bildiri sundu. Âşık Edebiyatı, Tekke/ Derviş Edebiyatı, Türk Dünyası Halk Bilimi ve Türk Dili konularında 14 araştırma-inceleme kitabı, 15 ortak kitap/ kitap bölümü yayımlandı.

Gelenekli Türk anlatıları ve Türk dünyası halk bilimi konulu kitapları: *Gelenekli Türk Anlatıları-1*, Ötüken yay.: İstanbul, Mart 2017; 2. baskı, Ötüken yay.: İstanbul, Temmuz 2017), *Türk Dünyası Kültürü-1* (Ötüken yay.: İstanbul, Eylül 2017, 2. baskı, Ötüken yay.: İstanbul, Ekim 2018), *Türk Dünyası Kültürü-2* (Ötüken yay.: İstanbul, Mayıs 2019).

Âşık edebiyatı şiir sanatı ve gelenekleri konulu araştırma-inceleme kitapları: *Âşık Edebiyatı ve Taşpınarlı Halk Şairleri* (1998; 5. baskı, Akçağ yay.: Ankara, 2018), *Âşık Hasretî'nin Şiir Sanatı* (Kayseri, 2015), *Âşık Hasretî'nin Atışma Sanatı Üzerine Bir İnceleme* (Ankara, 2016), *Karslı Âşık Murat Çobanoğlu / Hayatı, Sanatı ve* Eserleri (Kayseri, 2014), *Âşık Türkmenoğlu / Hayatı ve Şiir Sanatı Üzerine Bir İnceleme* (Kayseri, 2015).

Derviş (tekke) edebiyatı konulu araştırma-inceleme kitapları: Derviş Tarzı Türk Edebiyatı ve *Sıdkı Baba Dîvânı* (2003; 3. baskı, Bilge Kültür- Sanat yay.: İstanbul, 2019).

Âşık edebiyatı temsilcileri ve değişik konulardaki âşık şiirleri ile ilgili araştırma-inceleme kitapları: *Kayserili Halk Şairlerinin Şiirlerinde Kıbrıs* (Geçit yay.: Kayseri, 1999), *Âşık Meydanî / Hayatı, Sanatı, Şiirlerinden Örnekler* (Laçin yay.: Kayseri, 2000), *Vefatının 15. Yıldönümünde Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu* (Laçin yay.: Kayseri, 2013), *Ozan Gürbüz Değer, Hayatı- Sanatı- Şiirlerinden Örnekler* (Kültür Ajans yay.: Ankara, 2007).

Dil ve edebiyat konulu ortak kitaplarından bazıları: *Üniversiteler İçin Dil ve Anlatım* (H. Yeniçeri, U. Çakır, S. Koç ve K. Deniz ile / Gazi Kitabevi yay.: Ankara, 2011), *Türk Dilinin ve Edebiyatının Yayılma Alanları/ Bilgi Şöleni Bildirileri,* (N. Özkan ile / TDK yay.: Ankara, 2014), *Destanlarla Erzincan,* (B. S. Özsoy ve N. Aslan ile/ ERÜ yay.: Kayseri, 1992).

Araştırma-inceleme çalışmalarından dolayı aldığı ödüllerden bazıları: *Türk Dünyası Kültürüne Hizmet Ödülü* (1994), *Kayseri Kültürüne Hizmet Ödülü* (2002), *Folklor Araştırmaları Kurumu- Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü* (2003), *Âşıklık Geleneğine Hizmet Ödülü* (2004), *Türklük Bilimine Hizmet Ödülü* (2006), *Motif Vakfı- Halkbilimi Teşvik Ödülü* (2005), *Yazarlar Birliği Kayseri Şubesi- İnceleme Ödülü* (2007), *TÜBİTAK- Yayın Teşvik Ödülü* (2009, 2010, 2013, 2016), *YOFSAD- Yozgat Folkloruna Hizmet Ödülü* (2015), *UAESEB- Dede Korkut Başarı Ödülü* (2018).

Evli ve iki çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

SÖZBAŞI 15

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRK KÜLTÜR COĞRAFYASININ ANA KAYNAKLARI

I. TÜRK HALK BİLİMİ VE GELENEKLİ TÜRK EDEBİYATI 23
1. Disiplinler Arası Bir Bilim Dalı Halk Bilimi 25
2. Sanatın ve Bilimin Buluştuğu Bir Disiplin Edebiyat 29
3. Halk Bilimi-Edebiyat İlişkileri ve "Halk Edebiyatı" 30
4. Sonuç 34
5. Kaynaklar 34

İKİNCİ BÖLÜM
FÜTÜVVET KÜLTÜRÜ VE BU KÜLTÜRÜN KÖKENLERİ

I. TÜRK KÜLTÜRÜNDE VE FÜTÜVVET-NÂMELERDE MİTOLOJİK BİR SAYI ÜÇ (3) 39
1. Türk Halk Kültüründe Üç 41
1.1. Türk Halk İnançlarında Üç 41
1.2. Gelenekli Türk Anlatılarında Üç 42
1.2.1. Destanlarda ve Halk Hikâyelerinde Üç 43
1.2.2.Efsanelerde ve Menkabelerde Üç 44
1.2.3. Masallarda Üç 45
1.3. Atasözlerinde ve Deyimlerde Üç 45
1.4. Bilmecelerde Üç 46
1.5. Türkülerde Üç 46
1.6. Derviş (Tekke) Tarzı Şiirlerde Üç 47
1.7. Âşık Tarzı Şiirlerde Üç 48
2. Fütüvvet-nâmelerde Üç 50
2.1. Fütüvvet, Fütüvvet Kuralları ve Törenlerle İlgili Kullanımlar 51
2.2. Teşkilât Yapısı İle İlgili Kullanımlar 53
2.3. Usta-Çırak İlişkisi ve Öğütler İle İlgili Kullanımlar 53
2.4. Belirli Kelimelerin Harf Sayısı İle İlgili Kullanımlar 54
2.5. Dünyanın Yaratılışıyla, İlk İnsanlarla ve Peygamberlerle İlgili Kullanımlar 55
2.6. Alış-Veriş Yapma ve Aldıklarını Eve Götürme Âdâbı İle İlgili Kullanımlar 56
2.7. Misafirlik İle İlgili Kullanımlar 56
2.8. Yeme ve İçme İle İlgili Kullanımlar 56
2.9. Diğer Kullanımlar 57
3. Sonuç 58
4. Kaynaklar 59

II. TÜRK KÜLTÜRÜNDE VE FÜTÜVVET-NÂMELERDE MİTOLOJİK BİR SAYI DÖRT (4) 60
1. Türk Halk Kültüründe Dört 61
1.1. Türk Mitolojisinde Dört 61
1.2. Türk Halk İnançlarında Dört 63
1.3. Gelenekli Türk Anlatılarında Dört 63
1.3.1. Destanlarda Dört 63
1.3.2. Efsanelerde ve Menkabelerde Dört 64
1.3.3. Masallarda Dört 64

1.3.4. Halk Hikâyelerinde Dört....65
1.4. Atasözlerinde ve Deyimlerde Dört....66
1.5. Bilmecelerde Dört....66
1.6. Derviş Tarzı Şiirlerde Dört....67
1.7. Âşık Tarzı Şiirlerde Dört....69
2. Fütüvvet-nâmelerde Dört....76
2.1. Fütüvvet, Fütüvvet Kuralları ve Törenlerle İlgili Kullanımlar....76
2.2. Usta- Çırak İlişkisi İle İlgili Kullanımlar....77
2.3. Belirli Kelimelerin Harf Sayısı İle İlgili Kullanımlar....77
2.4. Fütüvvet Pirleri, İlk İnsanlar, Peygamberler ve Meleklerle İlgili Kullanımlar....77
2.5. Tasavvuf Kaynaklı Kullanımlar....78
2.6. Yeme ve İçmeyle İlgili Kullanımlar....79
2.7. Diğer Kullanımlar....80
3. Sonuç....81
4. Kaynaklar....81

III. TÜRK HALK KÜLTÜRÜNDE VE FÜTÜVVET-NÂMELERDE MİTOLOJİK BİR SAYI BEŞ (5)....84
1. Türk Halk Kültüründe Beş....85
1.1. Türk Halk İnanışlarında Beş....85
1.2. Gelenekli Türk Anlatılarında Beş....85
1.3. Atasözlerinde ve Ölçülü Sözlerde Beş....88
1.4. Bilmecelerde Beş....89
1.5. Türkülerde ve Ağıtlarda Beş....90
1.6. Derviş Tarzı Şiirlerde Beş....91
1.7. Âşık Tarzı Şiirlerde Beş....93
1.8. Diğerleri....95
2. Fütüvvet-nâmelerde Beş....95
2.1. İlk İnsanlarla İlgili Kullanımlar....95
2.2. Şedle İlgili Kullanımlar....95
2.3. Helva Geleneği İle İlgili Kullanımlar....96
2.4. El Verme İle İlgili Kullanımlar....96
2.5. Elin Parmakları İle İlgili Kullanımlar....96
3. Sonuç....97
4. Kaynaklar....98

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MANZUM SÖZ VARLIĞI VE TÜRKÜ KÜLTÜRÜ

I. ÖLÇÜLÜ SÖZLERİN YAPI ÖZELLİKLERİ VE TASNİFİ
KIRŞEHİR'DEN DERLENEN ÖRNEKLERLE....101
1. Ölçülü Sözler Üzerine Bir İnceleme....104
1.1. Metin Yapısı....104
1.1.1. Hece Sayılarına Göre....104
1.1.1.1. İki Heceliler....104
1.1.1.2. Üç Heceliler....105
1.1.1.3. Dört Heceliler....105
1.1.1.4. Beş Heceliler....105
1.1.1.5. Altı Heceliler....105
1.1.1.6. Yedi Heceliler....105
1.1.1.7. Sekiz Heceliler....105

1.1.1.8. Dokuz Heceliler 105
1.1.1.9. On Heceliler 105
1.1.1.10. On bir Heceliler 106
1.1.1.11. On iki Heceli 106
1.1.1.12. On üç Heceli 106
1.1.1.13. On dört Heceliler 106
1.1.1.14. On beş Heceliler 106
1.1.1.15. On altı Heceli 106
1.1.1.16. Ölçü Birliği Bulunmayanlar 106
1.1.2. Mısra Sayılarına Göre 107
1.1.2.1. İki Mısralılar (İkilemeler-İkilikler) 107
1.1.2.2. Üç Mısralılar (Üçlemeler- Üçlükler) 107
1.1.2.3. Dört Mısralılar (Dörtlemeler-Dörtlükler 107
1.2. Kafiye Yapısı 108
1.2.1. Yerlerine Göre Kafiyeler 108
1.2.1.1. Mısra Başı Kafiyesi Olanlar 108
1.2.1.2. Mısra İçi Kafiyesi Olanlar 108
1.2.1. 3. Hem Mısra Başı, Hem de Mısra İçi Kafiyesi Olanlar 109
1.2.2. Sayılarına Göre Kafiyeler 109
1.2.2.1. Bir Kafiyeliler 109
1.2.2.2. İki Kafiyeliler 109
1.2.2.3. Kafiyesiz olanlar 110
1.2.3. Çeşitlerine Göre Kafiyeler 110
1.2.3.1. Yarım Kafiye 110
1.2.3.2. Tam Kafiye 110
1.2.3.3. Zengin Kafiye 111
1.2.3.4. Cinaslı Kafiye 111
1.2.4. Kafiye Örgüleri 111
1.2.4.1. İkiliklerde 111
1.2.4.2. Üçlüklerde 111
1.2.4.3. Dörtlüklerde 112
2. Metinlerin Tasnifi 112
2.1. Hece Sayılarına Göre 112
2.1.1. İki Heceliler 112
2.1.2. Üç Heceliler 113
2.1.3. Dört Heceliler 114
2.1.4. Beş Heceliler 118
2.1.5. Altı Heceliler 122
2.1.6. Yedi Heceliler 125
2.1.7. Sekiz Heceliler 129
2.1.8. Dokuz Heceliler 133
2.1.9. On Heceliler 136
2.1.10. On bir Heceliler 137
2.1.11. On iki Heceli 138
2.1.12. On üç Heceli 138
2.1.13. On dört Heceliler 139
2.1.14. On beş Heceliler 139
2.1.15. On altı Heceli 139
2.1.16. Ölçü Birliği Bulunmayanlar 139

2.2. Mısra Sayılarına Göre 139
2.2.1. İki Mısralı Olanlar (İkilemeler) 139
2.2.2. Üç Mısralı Olanlar (Üçlemeler) 148
2.2.3. Dört Mısralı Olanlar (Dörtlemeler) 149
3. Sonuç 150
4. Kaynaklar 151
4.1. Yazılı Kaynaklar 151
4.1. Sözlü Kaynaklar 152

II. TÜRKİYE SAHASI BİLMECELERİNİN ŞİİRLİK YAPI ÖZELLİKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME YOZGAT'TAN DERLENEN ÖRNEKLERLE 153
1. Nazım Birimi 157
2. Vezin 158
2.1. Hece Kalıplarının Kullanım Oranları 158
2. 2. Hece Kalıplarının Durak Yapıları 160
2.2.1. İki Heceliler 160
2.3.2. Üç Dizeliler (Üçlükler) 166
3. Ahenk Unsurları 167
3.1. Kafiye 167
3.1.1. Kafiye Örgüleri 167
3.1.1.1. İki Dizelilerde 167
3.1.1.2. Üç Dizelilerde 168
3.1.1.3. Dört Dizelilerde 168
3.1.1.4. Altı Dizelilerde (Altılıklarda) 169
3.1.1.5. Sekiz Dizelilerde (Sekizliklerde) 169
3.1.1.6. On Dizelide (Onlukta) 169
3.1.1.7. On İki Dizelide (On İkilikte) 171
3.1.2. Kafiye Yapısı 171
3.1.2.1. Dize Başı Kafiye (Baş Kafiye) 172
3.1.2.2. Dize İçi Kafiye (İç Kafiye) 172
3.1.3. Kafiye Çeşitleri 172
3.1.3.1. Yarım Kafiye 172
3.1.3.2. Tam Kafiye 173
3.1.3.3. Zengin Kafiye 174
3.1.3.4. Cinaslı Kafiye 174
3. 2. Redif 175
3.2.1. Ek Redif 175
3.2.2. Kelime Redif 175
3.2.3. Ek ve Kelime Redif 175
3.3. Diğer Ahenk Unsurları 176
4. Sonuç 176
5. Bilmecelerin Tasnifi 179
5.1. İki Dizeliler (Beyit) 179
5.1.1. Üç Heceliler 179
5.1.2. Dört Heceliler 180
5.1.3. Beş Heceliler 183
5.1.4. Altı Heceliler 192
5.1.5. Yedi Heceliler 198
1.6 Sekiz Heceliler 216
5.1.7. Dokuz Heceliler 223

5.1.8. On Heceliler 223
5.1.9. On bir Heceliler 224
5.1.10. On iki Heceli 225
5.1.11. On üç Heceli 225
5.1.12. On beş Heceli 225
5.1.13. Ölçü Birliği Bulunmayanlar 225
5.2.Üç Dizeliler (Üçlük / Üçleme) 229
5.2.1. Dört Heceli 229
5.2.2. Beş Heceliler 229
5.2.3. Altı Heceli 230
5.2.4. Yedi Heceliler 230
5.2.5.Sekiz Heceliler 231
5.2.6. On bir Heceliler 232
5.2.7. Ölçü Birliği Bulunmayanlar 232
5.3.Dört Dizeliler (Dörtlük / Dörtleme) 232
5. 3.1. Üç Heceliler 232
5.3.2.Dört Heceliler 235
5.3.3. Beş Heceliler 239
5.3.4. Altı Heceliler 243
5.3.5.Yedi Heceliler 244
5.3.6.Sekiz Heceliler 251
5.3.7.On beş Heceliler 253
5.4.Altı Dizeliler (Altılama / Altılık) 253
5.4.1. İki Heceli 253
5.4.2.Beş Heceli 253
5.4.3.Yedi Heceliler 254
5.5.Sekiz Dizeliler (Sekizlik) 254
5.5.1. Yedi Heceliler 254
5.6.On Dizeli (Onluk) 255
5.6.1.Beş Heceli 255
5.7.On iki Dizeli (On ikilik) 255
5.7.1. Beş Heceli 255
6. Kaynaklar 256

III. 'İKİNCİL SÖZLÜ KÜLTÜR' BAĞLAMINDA NEŞET ERTAŞ'IN TÜRKÜ DAĞARCIĞINA BİR BAKIŞ 255
1. Neşet Ertaş'ın Türkü Dağarcığı 259
2. İkincil Sözlü Kültür Ortamları Teknolojik Ortamlar 270
2.1. Yazılı Kültür Ortamları 270
2.2. Radyo- Televizyon 270
2.3. Plaklar 271
2.4. Ses Bantları (Kasetler) 275
2.5. CD'ler 279
3. Sonuç 282
4. Kaynaklar 283

IV. DOĞU ANADOLU ÂŞIK ŞİİRİNDE BATI ALGISI KARS YÖRESİNDEN ÖRNEKLERLE 284
1. Giriş 284
2. İnceleme 285
3. Genel Değerlendirme ve Sonuç 294
4. Kaynaklar 296

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
COĞRAFYAYI VATANLAŞTIRMA VE AD VERME KÜLTÜRÜ

I. NEVŞEHİR YÖRESİ YERLEŞİM ADLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 301
1. Yerleşim Adları Üzerine Yapılan Çalışmalar 301
2. Nevşehir Yöresi Yerleşim Adları (Tasnif) 303
3. Ad Verme Geleneğine Bağlı Yerleşim Yeri Adları ve Halk bilimi Açısından Bazı Tespitler 307
3.1. Ad Verme Geleneği İçinde Yerleşim Adlarına Bir Bakış 307
3.2. Halk Bilimi Açısından Bazı Tespitler 310
3.2.1. Mitoloji Kaynaklı Olanlar 310
3.2.2. Efsane Kaynaklı Olanlar 310
3.2.3. Destan Kaynaklı Olanlar 312
3.2.4. Halk Hikâyesi Kaynaklı Olanlar 312
3.2.5. Âşık Edebiyatı Kaynaklı Olanlar 312
3.2.6. Derviş (Tekke) Edebiyatı Kaynaklı Olanlar 312
3.2.7. Halk İnanışı Kaynaklı Olanlar 313
3.2.8. Yöre Ağızlarından Kaynaklı Olanlar 313
3.2.9. Halk Ekonomisi ve Meslek Adları Kaynaklı Olanlar 313
3.2.10. Halk Müziği Kaynaklı Olanlar 313
3.2.11. Halk Mimarisi Kaynaklı Olanlar 313
3.2.12. Halk Mutfağı Kaynaklı Olanlar 313

4. Sonuç 314
5. Kaynaklar 315

Dizin 321

Türklük Bilimine ve Türk Kültür Dünyasına
öncü çalışmalar yapan değerli hocam
Prof. Dr. Fikret Türkmen'e saygıyla…

SÖZ BAŞI

Bir topluluktaki fertlerin ve sosyal grupların çoğunluğunu benzer duygu ve ülküler çevresinde birleştirerek o topluluğu millet hâline getiren, diğer milletlerden farklı kılan maddî ve manevî her türlü bilgi, beceri, kabul ve davranış birliğine "kültür" adı verilir. "Mahallî kültür", "millî kültür" ve "cihanşumül kültür" olarak da tasnif edilen kültürü, yayılma alanlarına göre dörde ayırmak mümkündür: *1. yöre kültürü, 2. ülke kültürü, 3. çevre / bölge kültürü, 4. küre kültürü.* Yöre kültürü benimsenerek yayıldıkça ülke kültürüne, ülke kültürü komşu ve akraba ülkelere yayıldıkça çevre / bölge kültürüne, çevre / bölge kültürü komşu ülkeleri de aşarak dünyanın çeşitli ülkelerince benimsendikçe küre kültürüne eklenir.

Sözlü kültürle oluşan ve gelişen Türk kültürünü "anonim kültür" olarak adlandırmak ve "anonim" sözünün "ortak" anlamına geldiğini unutarak sadece "oluşturucusu bilinmeyen (lâ-edrî) / unutulan kültür" şeklinde tanımlamak yanlış değerlendirmelere yol açmaktadır. Sözlü kültür ve edebiyat kaynaklı Türk kültürü "oluşturucusu bilinmeyen / unutulan" değil, yüzyıllar boyunca Türk milleti tarafından benimsenen ve oluşumuna az / çok katkıda bulunulan ortak kültürdür. Bu kültür ürünlerinin ilk söyleyicileri değil, Türk milleti tarafından sahiplenilişi ve her söylenişte az / çok katkıda bulunuluşu vurgulanılırsa çağdaş halk bilimi yaklaşımlarına da uygun davranılmış olur. Bu ürünler Türk milleti tarafından benimsendiği ve özünü değiştirmeden her çağa ve mekâna uyarlanarak yeniden oluşturulduğu için "ortak kültür mirası" kapsamında değerlendirilir. Türk kültür coğrafyasının temelini de bu ortak kültür mirası oluşturur. Çünkü ortak Türk kültürü ve edebiyatı olmasaydı Türk kültür coğrafyasını oluşturan Türk milletinden ve dünyanın değişik yerlerinde yaşayan Türk boylarının, akraba topluluklarının oluşturduğu bir "Türk Dünyası"ndan da söz edilemezdi.

Elinizdeki kitapta Türk kültür coğrafyasının ana kaynaklarından Türk halk bilimi ve gelenekli Türk edebiyatı, fütüvvet-nâmeler, ölçülü sözler, manzum bilmeceler, ikincil sözlü kültür bağlamında Neşet Ertaş'ın türkü dağarcığı, âşık edebiyatı ve yerleşim adları konulu araştırmalara / incelemelere yer verilmektedir. *"Türk Kültür Coğrafyası - Halk Bilimi ve Edebiyat Araştırmaları"* adlı bu kitap; *"Türk Kültür Coğrafyasının Ana Kaynakları", "Fütüvvet Kültürü ve Bu Kültürün Kökenleri", "Manzum Söz Varlığı ve Türkü Kültürü", "Coğrafyayı*

Vatanlaştırma ve Ad Verme Kültürü" başlıklarını taşıyan dört bölümden oluşmaktadır.

"Uluğ Türkeli" olarak olarak adlandırdığımız büyük Türk coğrafyasının küçük bir parçası olan Anadolu coğrafyasından elde edilen örneklerle yapılan bu çalışma, Türk kültür coğrafyasındaki ortak kültür değerlerinin ortaya konulmasına ve karşılaştırmalı olarak incelenmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir. İçinde yer alan araştırmaların muhtevalarından hareketle başlangıçta bu kitabın adı "Türk Kültür Dünyası" olarak tasarlandı fakat "Türk Dünyası Kültürü" kitabımızla isim benzerliği ortaya çıkabilir diye "Türk Kültür Coğrafyası" adı verildi. "Türk Kültür Coğrafyası", Türk kültürünün yayıldığı geniş bir coğrafya ile birlikte bu coğrafyaya komşu milletlerin kültürleriyle de alışveriş hâlindedir. Başka bir ifade ile, Türk kültürünün alışveriş ilişkileri içinde bulunduğu komşu kültürlerden bazı izleri de "Türk Kültür Coğrafyası" içinde değerlendirmek mümkündür.

Türk kültür coğrafyasının ana kaynakları Türk halk bilimi ile gelenekli Türk edebiyatını oluşturan halk edebiyatı (anonim), âşık edebiyatı ve derviş (tekke) edebiyatıdır. "Türk Kültür Coğrafyasının Ana Kaynakları" başlıklı "Birinci Bölüm"de "Türk Halk Bilimi ve Gelenekli Türk Edebiyatı" başlıklı bir araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmada disiplinler arası bir bilim dalı olan halk bilimi ile sanatın ve bilimin buluştuğu bir disiplin olan edebiyatın alanları belirlenmekte, bu iki alanın kesiştiği alanda oluşan ve "halk edebiyatı" adı verilen gelenekli Türk edebiyatı hakkında bir değerlendirme yapılmaktadır. Türkiye'de 100 yıllık bir geçmişi olan halk bilimi çalışmaları incelendiğinde, bazı terim karışıklıklarının ve yeni terim ihtiyaçlarının da ortaya çıktığı görüldüğünden, bu terim karışıklıklarından bazılarına çözüm önerilmekte ve yeni terim ihtiyaçlarından bazılarına karşılık aranmaktadır.

Türk kültür coğrafyasında sözlü kültür mirası yanında, yazılı kültür ürünleri yer alır. Yazılı kültür ürünleri de genellikle sözlü kültür mirasından beslenir. Yazılı ve sözlü kültür mirasının iç içe olduğu eserler arasında fütüvvet-nâmeler de bulunmaktadır. Fütüvvet ehlinin uyması gereken kuralları, uygulamaları vs. anlatan *fütüvvet-nâmeler*; Türk halk kültürünü oluşturan maddî ve manevî pek çok bilgi, beceri, kabul ve davranışlar hakkında önemli birer kültür hazinesidir. Bu eserler dil, töre, gelenek, görenek, tören, duygu, ahlâk anlayışı, sanat, din, tarih, ekonomi, teknoloji vb. gibi konularda birer kültür taşıyıcısı durumundadır. Bu eserlerin "sayı simgecliği" açısından inceleme yapacak araştırıcılar için de zengin malzemeler taşıdıkları bilinmektedir. *"Fütüvvet Kültürü ve Bu Kültürün Kökenleri"* başlılıklı "İkinci Bölüm"de, özel anlamlar yüklenen ve kutlu sayılan sayılardan "üç", "dört" ve "beş"in Türk kültüründeki ve fütüvvet-nâmelerdeki kullanımları ile ilgili üç ayrı araştırma bulunmaktadır.